

Література:

1. Калаченкова К.О. Digital-суспільство як детермінанта формування ІТ-права. *Держава та регіони. Серія : Право*. 2021. № 3 (73). С. 12–18.
2. Селезньова О. Теоретико-методологічні основи інформаційного права України : моногр. Чернівці : Місто, 2014. 408 с.
3. Сімсон О. ІТ-право V. Інформаційного права: на зламі епох. *ІТ-право: проблеми і перспективи розвитку в Україні* : II Науково-практична конференція (НУ «Львівська політехніка» 2017), 2017. С. 180–187.
4. Харитонов Є.О., Харитонova О.І. ІТ-право: альтернатива парадигми. Наукові праці НУ ОЮА. Одеса, 2016. С. 191–200.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-479-8-27>

ДО ПИТАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ НОРМАМИ МИТНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Сарибаєва Г. М.

*доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного та фінансового права
Національний університет «Одеська юридична академія»
м. Одеса, Україна*

Чітке та зрозуміле правове регулювання у будь-якій сфері є необхідною ознакою правової держави, якою Україна задекларувала себе в Конституції. Це твердження особливо актуальне, якщо йдеться про притягнення до відповідальності, застосування певних примусових та обмежувальних заходів. Не є винятком і сфера митної справи, зокрема необхідність забезпечення належного правового забезпечення механізму відповідальності за порушення митних правил.

Митний кодекс України (далі – МК України) є основним нормативно-правовим актом, що здійснює як позитивне правове регулювання функціонування митної системи України, порядку переміщення товарів через митний кордон, їх митного контролю та митного оформлення тощо, так і закріплює види митних правопорушень (порушень митних правил) та відповідних стягнень за їх скоєння, механізм провадження у справах про такі порушення та інші аспекти притягнення до адміністративної відповідальності. Разом із тим, на сьогоднішній день МК України

не є самодостатнім актом для врегулювання всіх відносин щодо адміністративної відповідальності за порушення передбачених них норм.

Так, перелік відповідних правопорушень містяться переважно, але не виключно в МК України (ст.ст. 468–485) [1]. Провадження ж у справах про порушення митних правил здійснюється відповідно до МК України, а в частині, що не регулюється ним, – відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП). У цьому контексті, законодавчий акт, завданням якого є «охорона прав і свобод громадян, власності, конституційного ладу України, прав і законних інтересів підприємств, установ і організацій, встановленого правопорядку, зміцнення законності, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі точного і неухильного додержання Конституції і законів України, поваги до прав, честі і гідності інших громадян, до правил співжиття, сумлінного виконання своїх обов'язків, відповідальності перед суспільством» [2], служить лише додатковим регулятором, заповнювачем прогалин іншого законодавчого акту, який не має таких цілей і покликаний вирішувати зовсім інші задачі.

В літературі існує думка, що відповідальність за порушення митних правил – це окремий вид адміністративної відповідальності [3, с. 116; 4, с. 104; 5, с. 114]. Основними доводами є факт винесення норм про відповідальність за такі порушення в інший нормативний акт (МК України). Аргумент видається доволі дивним, враховуючи той факт, що від початку КУпАП містив окрему статтю 208, яка мала назву «Порушення митних правил» та включала перелік складів таких правопорушень. На додачу, стаття 208-1 КУпАП в початковій редакції була присвячена відповідальності за порушення порядку вивезення з митної території України товарів, а стаття 209 передбачала адміністративну відповідальність за контрабанду [6]. Цей історичний дискурс лише підтверджує, що порушення митних правил є звичайними адміністративними правопорушеннями, такими ж як порушення правил дорожнього руху, благоустрою, військові адміністративні правопорушення тощо. Отже, сам факт встановлення відповідальності нормативним актом іншим, ніж КУпАП, не є тим чинником, який надає відповідальності за порушення митних правил особливого статусу.

Професор Є.В. Додін свого часу, обґрунтовуючи специфіку адміністративної відповідальності за порушення митних правил, апелював до ст. 460 МКУ «Особливості відповідальності за деякі види порушень митних правил», яка встановлює обставини, за яких скоєння окремих порушень митних правил не тягне адміністративної відповідальності (непереборна сила, протиправні дії третіх осіб, допущення у митній декларації помилок, які не призвели до неправомірного звільнення від сплати митних платежів або зменшення їх розміру тощо) [7, с. 391]. Такі обставини, дійсно, прямо

не передбачаються в КУпАП, однак ці положення МК не є унікальними та невластивими в цілому інституту адміністративної відповідальності.

Так, існують прецеденти звільнення від адміністративної відповідальності за правопорушення, відмінні від порушень митних правил, у зв'язку з обставинами непереборної сили. Наприклад, у 2003 році місцевий суд дійшов висновку, що в діях особи, яка не впоралася з керуванням власним автомобілем і зіткнулася з іншим автомобілем, немає адміністративного правопорушення, оскільки в цій ситуації діяла непереборна сила. Голова Верховного Суду в касаційному провадженні підтвердив правильність висновку про відсутність складу адміністративного правопорушення, через дію обставин непереборної сили [8].

Щодо протиправних дій третіх осіб як підстави, що виключає адміністративну відповідальність, вона так само, як і дія обставин непереборної сили не передбачена КУпАП. Однак в деяких випадках це може бути інтерпретовано як окремий випадок крайньої необхідності або необхідної оборони, передбачених КУпАП. Крім того, в літературі вже піднімалися питання про необхідність розширення кола таких обставин, зокрема стосовно припинення незаконних дій третіх осіб (затримання правопорушників тощо) [9, с. 45].

Нарешті, допущення несуттєвих помилок в митній декларації є свого роду відповіддю на практично безальтернативність санкцій, передбачених МК України, та їх незалежність від особи порушника, обставин скоєння неправомірного вчинку, а значить і неможливості застосувати обставини, що пом'якшують провину тощо. Ці висновки напрошуються у зв'язку з тим, що штрафи за порушення митних правил встановлені у єдиному фіксованому розмірі кратному неоподатковуваному мінімуму доходів громадян або вартості товарів, які є предметом правопорушення. В загальному сенсі звільнення від відповідальності у цьому випадку корелюється з підходами до малозначних правопорушень, передбаченими в КУпАП.

Наведені «особливості» відповідальності за порушення митних правил не є вичерпними. Вони слугують радше черговим підтвердженням того, що кожна група адміністративних правопорушень має свої відмінності та специфіку притягнення відповідальності. Однак ця специфіка не залежить від того, де містяться норми про таку відповідальність. Головним лишається природа таких порушень та відповідальності за них. І саме адміністративно-правова природа має служити тим інтегруючим чинником, який би об'єднував всі адміністративні правопорушення та відповідальність за них в єдиному нормативному акті (як це здійснено щодо кримінальних правопорушень), незважаючи на розмаїття способів вчинення, об'єктів посягання, санкцій тощо. Це б значно полегшило правозастосування у цій галузі, уніфікувало би процесуальні аспекти

притягнення до відповідальності для всіх осіб, залучених у провадження, спростило та зробило би більш зрозумілим процес оскарження постанов, винесених за результатами провадження тощо.

Примітно, що в проєкті Кодексу про адміністративні проступки [10] порушення митних правил складають окрему главу майбутнього кодексу. Не маючи на меті в цілому аналізувати та оцінювати положення цього Проєкту, зауважмо, що згадане включення норм про відповідальність за порушення митних правил є важливим кроком до уніфікації та справжньої кодифікації норм про адміністративну відповідальність в Україні.

Література:

1. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. (в ред. від 31.10.2024 р.) *Офіційний веб-сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>.

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. (в редакції від 19.12.2024 р.). *Офіційний веб-сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

3. Войтенко І. Особливості адміністративної відповідальності за порушення митних правил в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки* : збірник наукових праць. 2017. № 876. С. 112–118. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2018/jun/13170/112-117.pdf>

4. Грянка Г. В. Правові засади адміністративної відповідальності за порушення митних правил. *Право і суспільство*. 2012. № 6. С. 102–108. http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2012/6_2012/21.pdf.

5. Глушенко Н. В., Зінченко Г. С. Особливості адміністративної відповідальності за переміщення предметів через митний кордон поза митним контролем. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 6. С. 112–114. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-6/30>

6. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. (станом на 01.10.1996 р.). *Офіційний веб-сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/ed19961001#Text>

7. Додін Є. В. Правова природа відповідальності за порушення митних правил. *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2016 р., м. Одеса) : у 2 т. Т. 1 / відп. ред. М. В. Афанасьєва. Одеса : Юридична література, 2016. С. 390–392. <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2847ad1d-dbaf-402d-8b08-42b37a5a7f8c/content>

8. Витяг з Постанови Голови Верховного Суду від 16.07.2003 р. *Офіційний веб-сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0257700-03#Text>

9. Заяць Р.Я. Система обставин, що виключають адміністративну відповідальність. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2012. Вип. 9. С. 44–46.

10. Проект Кодексу про адміністративні проступки № 11386 від 28.06.2024. *Офіційний веб-сайт Верховної Ради України*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/44507>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-479-8-28>

ПРОФЕСІЙНІ КВАЛІФІКАЦІЇ ДОСТУПУ ДО ЮРИДИЧНОЇ ПРОФЕСІЇ У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Серединко А. А.

*аспірантка кафедри державно-правових дисциплін
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Одним із пріоритетних напрямів модернізації вітчизняної вищої освіти на сучасному етапі є необхідність розвитку та вдосконалення юридичної освіти. Проблема підготовки кваліфікованих конкурентноздатних юридичних кадрів відноситься до числа найбільш актуальних, оскільки від її вирішення в значній мірі залежить успіх проведення політико-правових реформ. Реформуючи вітчизняну систему вищої юридичної освіти важливо звернутися до досвіду зарубіжних країн, котрі мають різноманітні моделі юридичної освіти та успішно їх реалізують протягом тривалого часу.

На наш погляд, знання сучасного стану юридичної освіти в провідних країнах світу, її організації, підходів до розуміння практичної юриспруденції може бути корисним при реформуванні вітчизняної системи юридичної освіти. Зростання ролі юриста в нашій державі диктує необхідність опрацювати найбільш ефективну систему підготовки юридичних кадрів. Звичайно, сліпе копіювання західних освітніх технологій при розробці власної концепції юридичної освіти не здатне вирішити цю проблему. Проте певний позитивний досвід варто використовувати при реформуванні вітчизняної юридичної освіти.